

Un contingent de l'armada feia onejar, ara fa sis anys, la bandera espanyola a l'illot de Perejil, després d'haver-ne fet fora els militars marroquins que l'havien ocupat. Les reivindicacions marroquines per a recuperar els enclavaments espanyols a la costa africana, principalment les ciutats de Ceuta i Melilla, no s'aturen. Això, afegit al conflicte de Gibraltar i, en menor mesura, a una antiga disputa amb Portugal per la ciutat d'Olivença, mostren com a l'Europa unida encara hi queden alguns reductes colonials.

Tot el que queda de l'imperi

El Marroc ha tornat a recordar fa poc al govern espanyol que Ceuta i Melilla són marroquines. Mentrestant, tots dos governs eviten d'obrir aquest debat i se centren a establir uns altres acords. Al rerefons, hi pesa encara el record de l'afer de l'illot de Perejil i, també, la qüestió del Sàhara Occidental.

“Invasió”, “unitat nacional”, “sobirania” són paraules que formen part de la quotidianitat dels enclavaments espanyols al nord d'Àfrica. La sensació d'estar envoltats, que les fronteres poden ser superades físicament, el contacte visual permanent amb el veí, amic o enemic, són aspectes de la realitat d'ambdues ciutats autònomes impossibles de comprendre fins que hom no passeja pels carrers o recorre el perímetre fronterer. Melilla va ser ocupada per la monarquia hispànica el 1497 i Ceuta és espanyola des de l'any 1668, quan hi va passar de mans dels portuguesos. Ambdues ciu-

tats tenen una extensió conjunta de 32,8 quilòmetres quadrats, que durant segles han estat reclamats pel Marroc. De fet, el país magribí no ha deixat mai de reivindicar la sobirania sobre això que, en aquests temps de “bones relacions diplomàtiques”, continua qualificant de “ciutats ocupades”.

Una demanda històrica que, a mitjan juliol del 2002, durant l'episodi de l'illot de Perejil, va quedar prou clara. En aquell moment es va parlar d'ocupació, d'invasió i de declaració de guerra, sense capir com augmentava la distància i sense veure quina poca lògica tenia tot allò que passava. Mentre a Espanya

descobrien un petit tros de terra situat al costat de Ceuta i enfront de territori marroquí, els seus veïns del sud mostraven la perplexitat perquè durant dècades ells hi havien accedit nedant; era un lloc que formava part de la seva vida diària, com ho demostren unes imatges tan quotidianes com les d'una dona donant menjar a les seves ovelles.

Però les relacions bilaterals, ja tan deteriorades, i la incapacitat dels governs per comunicar-se a través dels canals habituals de la diplomàcia van motivar un distanciament profund en el qual va acabar intervenint el secretari d'estat nord-americà Colin Powell i els

Un grup de marroquins es manifestaven a Casablanca el novembre de l'any passat contra la visita dels reis d'Espanya a Ceuta i Melilla.

dirigents de la Unió Europea. L'illot de Perejil no va fer avergonyir els polítics que en aquell moment gestionaven la crisi, entre els quals n'hi havia que defensaven un territori de què mai no havien sentit parlar, però sí que va originar un gran desconcert entre els marroquins que tenien familiars a l'altre costat de l'estret. Es va aprendre poc del cas Perejil i, una vegada recuperat l'*statu quo*, sis anys després, el Marroc i Espanya no han estat capaços d'asseure's en una taula per a discutir sobre la realitat geogràfica i històrica de l'illa de Chafarinas (situada a 4 quilòmetres de la costa, 27 milles nàutiques a l'est

de Melilla), el penyal de Vélez de la Gomera (117 quilòmetres al sud-est de Ceuta) i més petites illes properes a les ciutats autònomes. Tant les Chafarinas com el penyal de Vélez de la Gomera són habitats per una petita guarnició militar que pertany al cos dels regulars. La població no és estable, però no han deixat d'estar ocupades.

Unitat territorial. Quan el Marroc parla de la seva unitat territorial assegura que les pertinences espanyoles al nord d'Àfrica formen part d'una mala descolonització. Després de la independència d'aquest país magribí, el

1960, Ceuta i Melilla van mantenir la nacionalitat espanyola i posteriorment es van convertir en un problema inqüestionable per als governs espanyols de la democràcia. Darrerament, durant les successives visites oficials, tant el president espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, com la vice-presidenta primera, María Teresa Fernández de la Vega, han insistit a dir que no hi haurà discussió, que no es crearà una comissió mixta per a aquesta qüestió, a diferència de les que s'establiren després de la crisi diplomàtica 2001-2003 per a aspectes com la immigració, la delimitació d'aigües a l'Atlàntic o bé la pesca. Aquesta actitud es va mantenir al llarg de la darrera visita del president Zapatero al Marroc, el mes passat, en què Ceuta i Melilla ni tan sols figuraven a l'ordre del dia de la trobada amb el primer ministre marroquí, Abbas el-Fassi.

Mentrestant, la reacció de les autoritats marroquines ha estat pacient. No hi mostren disconformitat perquè ara no és el moment. Des que el difunt rei Hassan II plantejà, a mitjan anys 80, una *cèl·lula de reflexió* al govern socialista de Felipe González, el règim alauita ha estat discret, sense deixar d'insistir que la sobirania dels enclavaments espanyols serà discutida algun dia. Així ho va donar a entendre Abbas el-Fassi, després de la trobada amb Zapatero, tot declarant a la televisió pública marroquina que Ceuta i Melilla són un dret "inalienable" del Marroc. En una línia semblant, el ministre de Finances, Salahedine Mezzouar, va declarar, davant els assistents al Fòrum Europa celebrat a Madrid a final de juliol, que "Ceuta i Melilla són marroquines".

De moment, però, el govern del Marroc concentra els esforços diplomàtics a resoldre definitivament el conflicte al Sàhara Occidental, tot esperant d'obtenir el suport definitiu d'Espanya al Consell de Seguretat de l'ONU, com ja ha fet França. De fet, aquest és, ara per ara, l'únic lloc que és encara en via de descolonitzar a l'Àfrica; un territori que fou colònia espanyola fins l'any 1975. El Sàhara Occidental és situat entre el Marroc i Mauritània. Amb una frontera no definida des de la guerra de amb Algèria (1963) a l'est, i un ric oceà Atlàntic a l'oest, el territori és disputat

Un home es passeja a cavall amb una bandera marroquina per la localitat de Bellyounath, amb l'illot de Perejil al fons, l'any 2002, quan va esclatar el conflicte entre el Marroc i Espanya.

des de fa 33 anys pel Front Polisario, que defensa la República Àrab Sahrauí Democràtica, i el Marroc.

Colonitzar el sud. En els 266.000 quilòmetres quadrats que ocupa el Sàhara Occidental, allò que els marroquins denominen "les seves províncies del sud", es calcula que només el 10% de la població és autòctona. Des de la signatura de l'acord de pau (1991) i l'establiment de la MINURSO –la missió de Nacions Unides encarregada de mantenir la pau al territori–, el Marroc ha fet un gran esforç d'inversió econòmica alhora que ha incentivat marroquins del nord a desplaçar-se i assentar-se al territori. El resultat és espectacular perquè, en avançar des d'Agadir, Tan-Tan, Tarfaya i entrar a al-Aaiun (la capital administrativa del Sàhara que gestiona el Marroc) no hi ha diferències ni entre el color amb què es pinten les cases del sud ni en la disposició de les ciutats. El procés de colonització del territori, lent i segur, ha estat efectiu. Cap marroquí, deixant de banda les conviccions polítiques, no qüestionarà la *marroquinitat* del Sàhara. És un assumpte d'estat pel qual el país ha pagat el preu més alt:

el seu subdesenvolupament. L'economista Fouad Abdelmoumni calcula que l'esforç militar ha implicat una despesa de 95.000 milions de dòlars (62 milions d'euros) en 33 anys per a mantenir i equipar l'exèrcit (va arribar a haver-hi 360.000 efectius, dels quals en l'actualitat n'hi ha entre 130.000 i 160.000). A aquesta quantitat, cal afegir-hi 25.000 milions de dòlars l'any en despesa civil, més les primes atorgades als funcionaris marroquins nomenats al Sàhara (gaudeixen d'un plus salarial entre el 25% i el 75%, i gaudeixen d'accés a productes bàsics subvencionats). En total, el Sàhara Occidental ha minvat entre un 1% i un 2% el creixement anual del PIB del Marroc.

A l'altre costat dels 3.000 quilòmetres de mur que el Marroc va construir durant la guerra contra el Front Polisario hi ha més de 180.000 refugiats que, en una situació extrema, esperen en una zona inhòspita del desert algerià que la comunitat internacional resolgui la seva situació. El referèndum promès en el qual les opcions havien de ser independència o annexió, ha quedat oblidat per les traves imposades pel règim alauita per a crear un cens electoral. Després

de diverses rondes de negociacions infructuoses impulsades per l'ONU des de l'estiu passat, les parts es mostren inamovibles. El Front Polisario voldria que se celebrés la consulta popular en què es plantegés la independència, i el Marroc només accepta com a solució la creació d'una àmplia autonomia sota moneda, bandera i rei marroquins.

EL PIB del Marroc puja a 73.000 milions de dòlars, una xifra que Espanya multiplica per 19. És la màxima diferència econòmica del món en una frontera. De fet, passar sobretot de Nador a Melilla –perquè Tetuan, amb relació a Ceuta, s'ha desenvolupat molt sota el regnat de Mohammed VI– és passar del tercer món al primer de forma dràstica. La platja, plena d'escombraries, deteriorada, es converteix en un lloc farcit de papereres, amb racons per a menjar gelats. El contrast visual té un fort impacte sobre una població que conviu amb la incògnita de si algun dia els seus dirigents arribaran a plantejar-se l'estranya situació de dues ciutats espanyoles, Ceuta i Melilla, al nord d'Àfrica.

Carla Fibla
Rabat